

PRZYBIĆ (71) *vb pf*

inf przybić (22). ◇ *fut* 2 sg przybijesz (1). ◇ 3 sg przybije (2). ◇ 3 pl przybiją (2). ◇ *praet* 3 sg m przybił (9). *f* przybiła (2). ◇ 3 pl m pers przybili (12). *subst* przybiły (2). ◇ *plusq* 3 sg m był przybił (4). ◇ *imp* 2 sg przybij (4). ◇ 1 pl przybijmy (1). ◇ *con* 3 sg m by przybił (1). ◇ 3 pl m pers by przybili (1). ◇ *impers praet* przybito (3). ◇ *part praet act* przybiwszy (5).

Sł stp notuje, Cn s.v. podszywam co, przyprawiam co, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Przytwierdzić gwoździami; *figere PolAnt, Mącz, Calag; affigere Mącz, Calag, Cn; infigere Calag, Vulg; suffigere Mącz; suppingere Cn [w tym: kogo, co (43)] (57) : Mącz 126d; Dáléy przybiy drugą łztukę/ nie łzeroką iáko ná czwiérc łokciá. Strum Kv, Kv, K2; Calag 24b.*

przybić do czego (6): A vciáwłszy głowę iego/ zdárli z niego zbroię/ [...] á ciáło iego przybili do muru Bethlán *BibRadz* 1.Reg 31/10; *BielKron* 41, 49v; *Figere ad statuum, Do słupá przibić. Mącz* 126c, 126d; Bo gdy potkowkę do nogi przybije/ Káždy pewniełszy nogi ręki łzyie. *RejZwierc* 210v.

przybić komu, czemu (żywotne) (2): dayże mu [koniowi] zász podkowę przybić *SienLek* 178; *RejZwierc* 222.

przybić na co (1): kazał [Mojżesz] kádzielnicę onych odłzczepięncow/ ná bláchy zlać/ y ná ołtarz przybić *SkarŻyw* 492.

przybić na czym (1): tedy możelz drzewo przyłtołowác/ vcióławłszy iákoby klin á mocno przybić/ ná przednich Progoch. *Strum* L3v.

przybić gdzie (6): Pilát napił napis [...] ij kázál go przybitz nad krzyżem *OpecŻyw* 139v; *BielKron* 89; *OrzQuin* M3v; Napiérwéy od progu przybiy Tárćicę *Strum* Kv, Kv; *KochFr* 45.

W porównaniu (1): Lepieyby zetrzeć czo ná cnocie zbládló. Iákoby przybił potkowy ná grudzye/ Bychmy pomnieli ná tho zechmy ludzye. *RejZwierc* 219.

Zwrot: »gwoździem (goździami) przybić« [*szyk zmienny*] (2): vlnął [*hetman Zyssara*] twárdo na zyemi. Niewiáłtá to widząc przybiłá go żeláznym gwoźdzyem do zyemie *BielKron* 49v; gdy [*św. Romuald*] oycá tákiego náłazł iáko łłyłzál [!]/ á gdy mu [*ojcu*] łłowá niepomogły/ w kłodę go w ładził zá nogi/ y gozdiámi mocnymi przybił *SkarŻyw* 572.

Przen (7) :

przybić do czego (1): zmázawłszy on przeciw nam cyrográph dekretu/ [...] zniołł gi z pošrodku przybiwłszy gi do krzyżá *WujNT Col* 2/14.

przybić ku czemu (2): *TarDuch* C5v; Kto dobrze czyni komu niedobremu/ Iáko potkowy przybił mu ku złemu. *RejZwierc* 222.

przybić na czym (3): *MurzHist* F; iż go [*cyrograf*] wziáwłszy s łobą przybił [*Pan Jezus*] gi ná krzyżu łwoim. *RejPos* 109, 105.

W porównaniu (1): *RejZwierc* 222 *cf* *przybić ku czemu*.

Zwrot: »[czym] przybić na ocel podkowy« (1): A ten kryś łnádnie zbieżyłz ktoryć będzie zdrowy/ Iedno cnotą day przybić ná ocel potkowy. *RejZwierc* 180.

a. *O ukrzyżowaniu* (20) : *OpecŻyw* 139; Tego [...] przez ręce niecnotliwych przybiwłłszy/ zábiliłcie. *Leop Act* 2/23; á potym kiedy święte nogi twoie przybić mieli/ á nie łłużyłá ich woley długość

y łzerokość ciała twego/ boleść ku boleści przydali twoim rąnom/ gdy cię okrutnie powrozami rościągęli *LatHar* 292; *SiebRozmyśl* D3v.

przybić do czego (5): *SkarŻyw* 532 cf »przez ręce i nogi przybić«. Cf »do krzyża przybić«.

przybić komu (2): Po pięci dni ná krzyż go [św. *Teodora*] przybito/ y przybili mu ręce y nogi *SkarŻyw* 188, 484.

przybić na czym (5): á ktoby zmienil to przykazanie [żeby nie przeszkadzać Żydom budowania miasta i kościoła]/ wzyać z domu iego drzewo á przybić go ná nim *BielKron* 116; *BudBib* 1.Reg 31/10. Cf »na krzyżu przybić«.

Zwrot: »g(w)ożdźiami (g(w)ozdźmi, g(w)ożdziem) przybić« (6): *BierRaj* 18; áże ią [drugą rękę] téże przyciągnąwłfy ku dziurze/ gwáltem tępym gwoździem przybili. *OpecŻyw* 139, 139v; *SkarŻyw* 484, 532; *LatHar* 292; *SiebRozmyśl* H4.

»do krzyża, na krzyżu (a. krzyżowym drzewie), na krzyż, ku krzyżu przybić« [szyk zmienny] (4:3:3:1): *BierRaj* 18; A tako go [Jezusa] rozciągnąwłfy iako łtrunę na lutni/ wielkim goździem ku krzyżu przybili. *OpecŻyw* 139v; Także przez dlugi czas z onym przybitym tytułem ku krzyżu leżał na ziemi Iezus mily iuż vkrzyżowany/ áże dwu onych lotru na krzyż téż przybili *OpecŻyw* 140, 161; Suffigere cruci et in cruce, Ná krzyżu przibyc. *Mącz* 127a; *SkarŻyw* 188; *LatHar* 292, 319, 521; tego [...] przez ręce niezbożnikow przybiwłszy do krzyża [per manus iniquorum adfligentes] zątrąćiliście. *WujNT Act* 2/23; *SiebRozmyśl* H4.

»przez ręce i nogi przybić« (1): Tedy go [św. *Prymusa*] Stárołtá kazał do drzewá oftrymi goździámi przez ręce y nogi przybić. *SkarŻyw* 532.

b. *Opublikować, przybijając w widocznych miejscach; ponere PolAnt; proponere Modrz* (7) : Zapowiedzi włzelákie áby mocno trzymáli w mieście: á co wywołáią ná Ratułzu/ nápiłác to ná kárćie/ y przybić *GostGosp* 142.

przybić na co (1): V dworu téż zás wytrwałz mieśiáć *Rufki*/ Niżli przybiją ná drzwi reieftr *Prułki*. *KlonFlis* H3v.

przybić gdzie (5): A dofyć ná tym kiedy Sługá przyfyęgly zezna iże ij [pozew] przybił ná thym á ná tym mieyłtcu *GroicPorz* p2v; *RejWiz* 123v; *BibRadz Esth* 4/8; *BudBib Esth* 4/8; niechayby łędziowie przybili v domu ładowego tablicę/ ná ktorey niechayby rozpiłano porządnie/ kto pirwey á kto potym ma być ładzón *ModrzBaz* 90.

2. *Docisnąć, przycisnąć, przygnieść [kogo]* (3) :

Zwrot: »k ziemi przybić« (1): Kogo k ziemi przybito/ trudno mu powłtawác. *GórnTroas* 51.

Przen (2) :

a) *Zmartwić, przygnębić* (1) : Podobnom co pilnego w rozmowách przekáził. Boć mie trwogá przybiłá *RejWiz* 127.

b) *Zmusić, skłonić [do czego]* (1) : Ale my tego nie vmiemy áż nas nędzá/ kłopot/ á vpadek iáki do tego przubije [!] toż łie dopirko vciekamy kniemu [Panu] *RejPos* 75v.

3. *Płynąc znaleźć się lub spowodować znalezienie się przy brzegu* (10) :

A. *intransit. Dopłynąć do brzegu; aspirare Mącz* (3) :

Zwrot: »przybić do brzegu« [szyk zmienny] (3): Portum tenere, Do brzegá przybyć. *Mącz* 446b, 408d [2 r.].

B. transit. *Doprowadzić płynące(go) do brzegu: statek przez załogę, człowieka przez siły przyrody; eicere Vulg* [w tym: kogo, co (6)] (7) :

przybić do czego (4): *WujNT Act* 27/39; [Owe [innych rozbitków] do skał Elándńkich przybiły bálwany/ Ktorem żywot cudownie iełt od Bogá dány. *ZbylDroga E*]. *Cf Zwroty*.

przybić dokąd (2): [Nas z Troie stárádawnéy [...] Przez morzá różné płynąc łzturm nie všmierzony/ Z trafunku nędzne przybił w té Libiyńkie łtrony [*Libycis tempestas appulit oris* I 377] *VergKoch* 18]. *Cf Fraza*.

Fraza: »wiatr przybił« [w tym: dokąd (2)] [szyk zmienny] (3): *KochFr* 66; naprzód iáko męźné Amázony Od Thermodontá przybił wiatr w Scythiyńkie łtrony. *KochProp* 12; *PudłDydo* A2v.

Zwroty: »przybić do brzegu« (2): *Wlány* [...] Przybiły mię do brzegu pułtęgo ná dełce. *KochFr* 66; *KochPieś* 53; [*ZbylDroga* I2 (*Linde*)].

»do portu przybić« (1): żeglarze ożyli/ Nawę do portu zdrową przybili. *KochPs* 165.

Przen (1) :

Zwrot: »przybić do brzegu« (1): A ták moy miły brácie gdy cie iuż Pan Bog [...] będzie raczył przybić do bełpiecznego brzegu łpokoynych á počćiwych lat twoich/ tu łobie vważ iełliżeć nie lepiey tobie s tym wdzięcznym towarzystwem zołtác ktore łie okołó cnoty báwi *RejZwierc* 122v.

4. [*Spowodować wianiem* [co skąd]: Czeka dełzczá [*kaniá*]/ bo nigdy nie pije. Aż iáki dełzcz wiatr z niebá przybije. *CygMyśl* C4.]

5. *Dodać rozbijając uprzednio, wbić (o jajkach)* [ile czego do czego] (1) : pothym zwiercieć w doniczy przybiwłzy do niego [do chleba] kielko żółtkow z iaiecz kokołszych *FalZioł* V 108.

Synonimy: 2. *docisnąć, przycisnąć*; 3. *przyplawić się, przyplłynąć*.

Formacje współrdzenne cf **BIĆ**.

Cf **PRZYBICIE, PRZYBITY**